

maart 2012

Factsheet

Samenwerking op het terrein van maatschappelijke ondersteuning

TransitieBureau

Begeleiding in
de Wmo

Kernboodschap

Samenwerking is van groot belang en veel vormen van samenwerking zijn toegestaan

Samenwerking tussen aanbieders op het domein van maatschappelijke ondersteuning is van groot belang omdat dit vaak een positief effect heeft op de kwaliteit van de ondersteuning. Ook de samenwerking met spelers op aanpalende terreinen (woningbouwcorporaties, zorgverzekeraars, huisartsen, etc) biedt goede mogelijkheden om de kwaliteit van de aan de cliënt geboden zorg en ondersteuning te verbeteren. Samenwerking is dan ook prima.

Dat er ook beperkende regels gelden voor samenwerking is omdat bepaalde vormen van samenwerking het belang van de cliënt schaden. Afspraken tussen aanbieders kunnen de markt verdelen of de keuzemogelijkheid van burgers beperken. Dergelijke vormen van samenwerking zijn *niet* toegestaan.

Deze sheet benoemt kort de mogelijkheden en onmogelijkheden rond samenwerking. In mei 2012 verschijnt een uitgebreider voorlichtingsaffiche over samenwerking binnen en over de grenzen van het domein maatschappelijke ondersteuning heen.

Samenwerking mag, mits in het belang van de cliënt

- Samenwerking is toegestaan (verkeerslicht op groen), totdat de cliënt nadeel ondervindt (verkeerslicht op rood). De fase van oranje licht is net als bij een verkeerslicht heel kort.
- Samenwerking op het terrein van efficiëntie of kwaliteitsverbetering is toegestaan.
- De toezichthouder, de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa), treedt op tegen samenwerkingsafspraken die *nadelig* voor de cliënt uitpakken. Nadeel ontstaat bij het kunstmatig hoog houden van prijzen of het kunstmatig beperken van de kwaliteit van de ondersteuning, het onderling verdelen wie welke cliënt krijgt of het tegenwerken van (nieuwe) aanbieders.
- Uitgangspunt is dus het belang van de cliënt. Het is aan aanbieders van maatschappelijke ondersteuning om op de voorkeuren van de cliënt in te spelen. Zij kunnen dit goed omdat ze hun cliënt kennen.
- Om de keuze van de cliënt te beschermen is er de Mededingingswet. De NMa handhaaft die wet en beschermt de cliënt tegen samenwerkingsafspraken die de keuze van de cliënt beperken.
- De Mededingingswet is van toepassing op ondernemingen. Gemeenten worden in principe niet als onderneming gezien, maar aanbieders van maatschappelijke ondersteuning wel.

De hoofdregel

Samenwerking op het terrein van maatschappelijke ondersteuning met het oog op verbetering van de efficiëntie of de kwaliteit van de ondersteuning mag en is gewenst

Het gaat dan bijvoorbeeld om het:

- bespreken van een ondersteuningsvraag van een cliënt;
- delen van best practices;
- uitwerken van kwaliteitsprotocollen;
- deelname aan een (inhoudelijke) klankbordgroep (zoals multidisciplinair cliëntenoverleg, hometeams, etc.);
- levering van ondersteuning in dunbevolkte gebieden;
- garanderen van specifieke 24-uurs zorg;
- gezamenlijk inkopen van diensten en goederen (ICT, apparatuur, middelen);

Iedereen mag op deze manier samenwerken, dus zowel aanbieders binnen één discipline (bijvoorbeeld thuiszorgaanbieders) als aanbieders van meerdere disciplines (bijvoorbeeld thuiszorgaanbieders met welzijnsorganisaties).

Wat niet mag is een samenwerking die onnodig beperkt of uitsluit

Dit is samengevat in vier verboden:

- Het samen maken van prijs- en tariefafspraken of het kunstmatig beperken van de kwaliteit van de ondersteuning;
- Het samen verdelen van cliënten over de betrokken aanbieders;
- Het samen afspreken dat diensten/producten niet meer worden geleverd;
- Het tegenwerken van aanbieders die buiten de samenwerking vallen, bijvoorbeeld door exclusieve afspraken.

Het is niet toegestaan, omdat de cliënt de dupe is.

- Bij prijsafspraken (of kwaliteitsbeperkingen) wordt de maatschappelijke ondersteuning kunstmatig duur gemaakt.
- Doordat aanbieders onderling beslissen wie welke cliënt krijgt, verdwijnt de keuze en de beslissing bij de cliënt. Niet het aanbod moet sturen, maar de vraag.
- Door het niet meer leveren of beperkt leveren van ondersteuning ontstaat een tekort. Hierdoor stijgen bijvoorbeeld de wachttijden of zijn er beperktere openingstijden.
- Door buitenstaanders tegen te werken, zijn er geen alternatieven voor cliënten die ondersteuning willen ontvangen van een andere/nieuwe aanbieder.

Uitzonderingen

In sommige gevallen mogen aanbieders op *alle* terreinen samenwerken, inclusief bijvoorbeeld prijsafspraken, omdat de keuzevrijheid voor de cliënt gewaarborgd blijft. Het gaat dan om situaties waarin samengewerkt wordt door:

- Niet meer dan I) acht ondernemingen binnen hetzelfde werkterrein met een II) gezamenlijke omzet lager dan € 1,1 miljoen; bij overschrijding van een van deze grenzen is de vrijstelling nog steeds geldig als het gezamenlijk marktaandeel van de betrokken aanbieders niet groter is dan 10% van de relevante markt en de handel tussen lidstaten niet merkbaar ongunstig kan beïnvloeden.
- Aanbieders binnen één discipline (zoals hulp bij het huishouden) die in verschillende regio's werken; of aanbieders die werkzaam zijn in verschillende zorgdisciplines en die geen machtspositie hebben.
- De zogenaamde ketensamenwerking, waarbij de aanbieders elk een ander onderdeel van het zorgproces van de cliënt verzorgen met voldoende alternatieven voor de cliënt.

Aanvullende informatie

- Richtsnoeren Zorggroepen - NMa/NZa (2010):
http://www.nza.nl/104107/136998/Richtsnoeren_Zorggroepen.pdf
- Uitvoeringstoets Mededingingsanalyse zorggroepen – NZa (2010):
http://www.nza.nl/104107/105832/139003/Uitvoeringstoets_mededingingsanalyse_zorggroepen.pdf
- Samenwerking en mededinging in de zorg – RVZ (2011):
http://www.rvz.net/uploads/docs/Achtergrondstudie_Samenwerking_en_Mededinging_definitief.pdf
- Keten of kartel? – Frieslab (2010):
<http://www.frieslab.nl/wp-content/uploads/2010/09/rapport-keten-of-kartel-onderzoek-naar-het-kartel-verbod-in-ketenzorg-dec-2012.pdf>
- Handreiking opdrachtgeverschap (www.invoeringwmo.nl)
- [http://www.nma.nl/images/Informatiekaart%20samenwerking%20zorgverzekeraars%20\(klikbaar%20stroomschema\)22-195789.pdf](http://www.nma.nl/images/Informatiekaart%20samenwerking%20zorgverzekeraars%20(klikbaar%20stroomschema)22-195789.pdf)

Aan de totstandkoming van deze publicatie is de grootst mogelijke zorg besteed. Het ministerie van VWS en de VNG kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden, noch kunnen aan de inhoud rechten worden ontleend.

Dit project kwam tot stand door een samenwerking tussen:

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Vereniging van
Nederlandse Gemeenten

Auteurs

TransitieBureau

Vormgeving

Kris Kras Design

Invoering WMO

www.invoeringWMO.nl | helpdesk@invoeringwmo.nl

Rijksoverheid

Postbus 00000 | 2500 aa Den Haag

t 0800 646 39 51 (ma t/m vrij 9.00 – 21.00 uur)

© Rijksoverheid | maart 2012